

Anker Brink Lund

Mediernes magt – og magten over medierne

Flere af Magtudredningens publikationer berører nyhedsmediernes rolle i demokratiet. På den baggrund er der tre områder, som kunne gøres til genstand for parlamentarisk reformarbejde: (1) Regulering af professionelle medierådgivere i politisk virksomhed (de såkaldte "spindoktorer"); (2) skattefinansieret nødhjælp til økonomisk betrængte nyhedsmedier samt (3) støtteordninger til sikring af større mangfoldighed i den konvergerende mediestruktur. En vigtig pointe baseret på Magtudredningens data er imidlertid, at al politisk virksomhed i dagens Danmark fordrer solid forståelse for de journalistiske spilleregler. En sådan kvalificering kan næppe tilvejebringes gennem parlamentariske reformer alene. Reguleringen må suppleres med en konstruktiv indsats, der giver politiske amatører praktiske færdigheder i strategisk brug af kommunikation. Anskuet fra folkestyrets synspunkt er det således væsentligt, at de folkevalgte bibringes et solidt kendskab til politisk medie håndtering – herunder *priming, framing, spinning* og *niche nursing*.

"Medierne spiller i dag en større rolle som forbindelsesled mellem befolkningen og den politiske ledelse, end de gjorde tidligere. Medierne har betydelig indflydelse på både befolkningens dagsorden, befolkningens holdninger, den politiske kommunikation og de politiske beslutninger. Men deres magt kan også overdrives. Ofte udgør de blot en arena for andre aktører. Det vigtigste er formodentlig mediestrukturen og de generelle nyhedskriterier. Der synes således at ske en medialisering af politikken, som indebærer, at politikere og organisationer indretter sig efter først og fremmest de elektroniske nyhedsmediers adgangs- og formkrav" (Togeby et al., 2003: 212).

Sådan sammenfatter Magtudredningens styregruppe deres konkluderende kapitel om medier, magt og demokrati i Danmark. Konklusionen bygger på en lang række delstudier (Albæk et al., 2002; Damgaard, 2003; Hoff, 2004; Laursen, 2001; Loftager, 2004; Lund, 2002; Madsen, 2000; Philips og Schrøder, 2004). Her er det ikke formålet at gennemgå de enkelte forskningsrapporter, men at udlede nogle principielle pointer af betydning for praktisk politisk virksomhed.

I den forbindelse er der især grund til at hæfte sig ved nyhedsmediernes institutionalisering og betingede autonomi i det politiske liv. Mediemaht er ikke primært noget, udvalgte eliter har, men noget konfliktende aktører udøver i indbyrdes samspil. Der er tale om beslutningsprocesser, definitionskampe og præmisser for offentlig debat, som alle borgere i princippet har mulighed for at deltage i. Men vel at mærke ikke med lige muligheder for at udøve politisk indflydelse.

Ytringsfriheden tilhører juridisk set enhver, men giver ikke alle og enhver ret til at redigere andres ytringer. Ikke desto mindre beror nyhedsinstitutionens politiske indflydelse i sidste instans på publikums forventninger og nyhedskildernes autoritet, der dagligt bekræftes og udfordres gennem journalistisk virksomhed. Redigerende magt i Danmark ved århundredeskiftet er altså hverken en autoriseret statsmagt eller en anarkistisk modmagt. Det er en institutionaliseret praksis, hvorigennem sociale aktører i med- og modspil sætter deres præg på tidens politiske dagsordener.

Politisk redigering beror i høj grad på, at nyhedsmediernes er dybt afhængige af hinanden i spændingsfeltet mellem hensyn til publikum og autoritative kilder. Professionel nyhedsformidling kan ses som en journalistisk kamp for politisk autonomi. Med en spidsformulering kan den redigerende magtudøvelse anskues som tilsløring gennem afsløring, idet den institutionelle praksis skjuler ufatteligt meget ved at sætte afklarende fokus på relativt lidt. Derved defineres, hvilke forhold der kræver politisk regulering – og hvad der modsætningsvis kan overlades til privatlivets fred eller tavshedens stiltiende accept. Journalistikken udøver derved selvstændig definitionsmagt, men påvirkes samtidig både af udefrakommende præmisser og beslutningsprocesser.

Her er vi fremme ved kernen i nyhedsinstitutionens politiske indflydelse. Journalister og redaktører kan kun undtagelsesvis bestemme, hvad publikum skal mene. Men medierne er i høj grad med til at bestemme, hvad politiske autoriteter skal mene noget om. Den danske magtudredning viser, at der kun undtagelsesvist er tale om tvang eller hegemonisk enevælde. Som hovedregel indgår redaktionel magtudøvelse i rutineprægede beslutningsprocesser på basis af alment accepterede præmisser.

Der er tale om gensidig påvirkning mellem medier, folkevalgte og vælgerbefolkningen. Derfor inspirerer magtudredningens resultater ikke primært til parlamentariske reformer, der skal lægge bånd på de professionelle medierådgivere, men derimod til kommunikationsstrategisk oprustning af de mange politiske amatører, der udgør ryggraden i det repræsentative demokrati.

Spinning

Den samlede konsekvens af de medialiserede påvirkningsrelationer er, at der på det politiske område bliver tale om en labil magtbalance mellem konfliktende parter i skiftende alliancer. Balancen kan punktvis forskydes af autoritative udspil, kritisk fokusjournalistik og markante reaktioner fra publikum. Men under de redigerede hverdagshistorier ligger det i bund og grund fast, hvad der på et givet tidspunkt skal gælde for korrekte og ansvarlige præmisser for politisk arbejde i det danske folkestyre.

I nyhedsmediernes præsenteres den politiske hverdag som en konfliktfyldt arena, hvor magtfuldkomne eliter agerer foran et passiviseret publikum. De fleste journalister betragter magt som en besiddelse knyttet til penge og positioner, der er højt hævet over de magtesløse masser. Ud fra sådanne præmisser sættes der ofte lighedstegn mellem autoritativ magtudøvelse og udemokratisk magtmisbrug. I sin yderste konsekvens danner magtopfattelsen grundlag for konspirationsteorier, ifølge hvilke udemokratiske særinteresser ved hjælp af betalte håndlangere systematisk manipulerer og modarbejder almenvellet (Bison, 1978; Valeur et al., 2002).

Fænomenet ”spindoktori” kan anskues som det seneste skræmmebillede i denne tradition. Som belæg for at betragte brug af strategisk offentlighedsarbejde som manipulation af vælgerbefolkningen henvises typisk til forhold i USA og Storbritannien suppleret med udvalgte danske enkeltsager (Kjøller, 2001), der præsenteres som markante afvigelser fra idealer om lighed og åbenhed i demokratiske beslutningsprocesser.

Derved bliver kampen om den politiske dagsorden i høj grad et spørgsmål om at profilere sig på spektakulære enkeltsager. Autoriserede nyhedskilder magter i stigende grad at stille "magtesløse" til rådighed for medierne til illustration af politiske problemer og deres potentielle løsning. Derved indgår afmægtige enkeltpersoner paradoksalt nok som indflydelsesrige præmisses for elitær debat af udvalgte mærkesager.

Mens folkevalgte og mediefolk er stærkt optaget af disse "magtkampe", tyder opinionsundersøgelser (Lund, 2001) på, at store dele af vælgerbefolkningen har vendt ryggen til de parlamentariske mellemregninger. Mange danskere betragter i det hele taget politisk virksomhed som en tilskuersport, der kun følges sporadisk gennem medierne. Til gengæld forventer publikum professionelle aktører på banen.

Den politiske nyhedsformidling kommer derved til at ligne sportsjournalistik: Nyhedsmedierne optræder som publikums stedfortrædere bag kulisserne, som meningsdannende kommentatorer og som kontrollerende linjedommere. For professionelle medierådgivere er denne sammenblanding af roller et fristende udgangspunkt for "doktorering" af det politiske spil gennem strategisk handlen. Større praktisk betydning har dog journalisternes rutineprægede fravalg af komplicerede emner og blinde vinkler, der i det lange løb kan få afgørende politisk betydning. Magten udøves således ikke kun gennem det, der formidles, men også gennem det, der udelades.

Den politiske nyhedsformidling styres dog hverken suverænt af mediefolk eller politiske *spin doctors*. Der er også tilfældigheder og institutionelle rutiner på spil. Hertil kommer publikums modsætningsfyldte forventninger til folkestyre og velfærdsstat plus de politiske partiers svækkede rolle som dagsordensættere. Men da konsekvenserne af de ændrede vilkår for politisk virksomhed manifesteres dagligt i massemedierne, opfattes presse, radio og tv gerne som ondets rod. Uden at det dog på afgørende vis synes at underminere den troværdighed, som er helt afgørende for den journalistiske udøvelse af redigerende magt.

Magtudredningens indholdsanalyser af dagblade, radio og tv viser således, at topstyret mediemanipulation i amerikansk og britisk forstand kun manifesterer sig undtagelsesvist i dansk politik (Pedersen, 2000; Lund, 2002). Til gengæld gøres der udpræget brug af de formidlingsteknikker, der i engelsksproget litteratur kaldes *framing* og *priming* (Goidel, 1997; Jochen, 2002). Det er disse former for strategisk kommunikation, der må bemestres, hvis politiske aktører ønsker at påvirke dagsordenen i medialiseret politik.

I en sådan optik ligger ingen konspiratorisk påstand om, at journalister eller andre aktører i nyhedsinstitutionen er systematiske magtmisbrugere. Pointen er derimod, at politisk offentlighed ikke producerer sig selv. Handlende mennesker konstruerer og udvælger nyhedsværdige aspekter i gensidige påvirkningsprocesser. Det sker med udspil og hændelser som råstof, der bearbejdes ved hjælp af professionelle værktøjer og arbejdsrutiner. Nyhedsmaterialet (op)findes og redigeres af mere eller mindre professionelle aktører. Alt andet lige har folk med praktisk mediekendskab bedre muligheder for at påvirke dagsordenen end amatører uden erfaring med strategisk brug af kommunikation.

Det problematiske i en demokratisk sammenhæng er ikke, at redigeringsprocesserne påvirker politiske prioriteringer, men at professionelle mediefolk indgår i magtkampene uden selv at kunne drages politisk til ansvar for tilsigtede eller utilsigtede konsekvenser af redigeringen. Hverken journalister eller medierådgivere er på valg. De besidder heller ingen legitim beslutningskompetence eller alment anerkendt ekspertise.

Til gengæld holder konkurrerende interesser hinanden i skak. Det betyder, at den konstruktive indsats (*making news*) kun undtagelsesvist er lig med den destruktive (*faking news*): Strategiske "fodfejl" og "mudderkastning" straffes hårdt af nyhedsinstitutionen, der med politikens ubegrænsede fond af hændelser og udspil hele tiden vælger til og fra under massivt tidspres (Spector og Kitsue, 1977). Derfor bliver proaktiv *niche nursing* i praktisk politik vigtigere end reaktiv *spin doctoring*: Politiske beslutningsprocesser kan kun doktoreres i offentligheden, hvis medie-aktørene allerede bag kulisserne har *primet* og *framet*.

Priming

Direkte oversat betyder *priming* "at grunde". Det er, hvad den professionelle håndværker gør, før der skal males. Pointen er i politisk sammenhæng, at maleren i lighed med kommunikationsstrategen må forberede og bearbejde sit grundlag, før man forsøger at sætte sit blivende aftryk – i hvert fald hvis det skal fremstå nogenlunde dækkende.

I politisk kommunikation handler *priming* primært om at definere præmisser, som grundlag for strategisk argumentation (McCombs et al., 1997; Norris, 2000). "Jorden er gødet" og "baglandet taget i ed", som det hedder i Christiansborg-jargon. Mens folkevalgte og mediefolk typisk er stærkt optaget af parlamentariske mellemregninger og interne stridigheder, tyder magtudredningens data på, at store dele af vælgerbefolkningen er klart mere optaget af identitetspolitiske spørgsmål, for eksempel flygtninge og indvandrere. Den slags har til gengæld været et tabu i toneangivende dele af den politiske offentlighed.

Mens de professionelle aktører har travlt med at udmale deres parlamentariske visioner udover publikums således modmagt i form af uautoriseret *priming*. For folkevalgte og embedsmænd er det derfor afgørende for arbejdsro og gennemslagskraft, at man på forhånd realistisk kan forholde sig til det politisk kontroversielle, før man taktisk vælger sin fremgangsmåde i spillet om dagsordenen. Det er baggrunden for, at strategisk kommunikation ikke kun handler om at profilere budskaber, men også om at "lytte til vandrørene", så man kan være på forkant med folkestemningen.

I et moderne netværkssamfund spiller læsere, lyttere og tv-seere en aktiv fortolker-rolle, der for et artikuleret mindretals vedkommende finder udtryk i læserbreve. Selv om sådanne ytringer næppe ubetinget kan tages som udtryk for den offentlige mening i al almindelighed, viser vore data, at det forekommer politisk uprofessionelt at ignorere tendenser i denne del af den offentliggjorte meningsdannelse.

Magtudredningens data viser eksempelvis, at der i 1999-2001, hvor magtudredningen finansierede indholdsanalyser af politisk journalistik, i læserbrevs-

spalterne blev skabt et gennembrud for "politisk ukorrekte" synspunkter vedrørende dansk udlændingepolitik. Tidligere havde den slags været henvist til tavshedens tasmørke eller internettets hadesider. Men fra slutningen af 1990'erne valgte nyhedsmediernes debatredaktører – gennem mere eller mindre systematisk udvalg – at give spalteplads også til kritiske synspunkter i relation til etniske minoriteter. Derved satte politisk set marginale grupper på længere sigt præmisserne for centrale dele af den parlamentariske beslutningsproces.

At en problematik præsenteres i nyhedsinstitutionen af autoritative kilder med "stuerene" argumenter, behøver vel at mærke ikke nødvendigvis at resultere i en tilsvarende effekt blandt politiske beslutningstagere. Marginaliserede dele af publikum kan gennem uautoriseret virksomhed *prime* meningsdannelsen, hvorved der udøves proaktiv definitionsmagt i det gedulgte. Fra efteråret 1999 blev det på den baggrund legitimt at tale *politisk* om administrationen af udlændingelovgivningen. Derved sprængtes en tavshedsspiral (Noelle-Neumann, 1984), hvilket fik afgørende betydning for argumentationen i den efterfølgende valgkamp i 2001.

I politisk journalistik beror strategisk offentlighedsarbejde derfor i høj grad på at definere, hvad "politisk korrekte" beslutningstagere bør gøre noget ved. Kampen om definitionsmagten var tidligere en privilegium for amatører i de politiske partier og interesseorganisationer. Ofte havde de partitro dagblade til deres rådighed, og i de elektroniske medier herskede krav om alsidighed og fairness, der sigtede mod at give lige adgang for alle legitime synspunkter.

Sådan er det ikke mere. På medieområdet hersker konkurrence, som ikke nødvendigvis er fri, men bestemt heller ikke lige. Hvis man ikke er i stand til at præsentere sine synspunkter og mærkesager på en forståelig og opsigtsvækkende måde, er det vanskeligt at ændre prioriteringerne af den politiske dagsorden. Det er til syvende og sidst denne udvikling, der har fået stort set alle politiske aktører i Danmark (og de lande, vi normalt sammenligner os med) til at engagere professionelle rådgivere på medie- og kommunikationsområdet.

Denne professionalisering af den politiske kommunikation deler den danske befolkning holdningsmæssigt. Et massivt flertal mener, at det styrker demokratiet, at nyhedsmediernes er blevet uafhængige af de politiske partier. Men til påstanden, "Det styrker demokratiet, at de politiske partier ansætter professionelle medierådgivere, så politikerne bedre kan begå sig i medierne", erklærer kun knap halvdelen af befolkningsstikprøven sig helt eller delvis enige, mens en tilsvarende andel er uenige. 75 procent af journalisterne er uenige i påstanden og får på dette punkt følgeskab af to tredjedele af beslutningstagerne (Lund, 2002: 210-217).

Således sætter både journalister og deres autoritative kilder politisk amatørisme i højsædet, når de skal udtale sig alment om "spindoktori". Men i praksis har amatørismen og den autodidakte partipolitiker vanskelige kår i den primede medieoffentlighed. I den daglige nyhedsformidling agerer journalister ud fra den hævdundne præmis, at ideologierne (i betydningen de store politiske fortællinger) er døde og uden selvstændig autoritet. Alligevel identificeres politiske standpunkter rutinejournalistisk på en højre-venstre skala med velkendte mærkesager, som sættes på dagsordenen i skarp konkurrence med spektakulære enkeltsager og nærgående personsager.

Hertil kommer, at journalister rutinemæssigt skelner mellem magthavere og magtesløse: Aktører, der opfattes som "magthavere", får gennemgående en hårdere behandling end såkaldte "almindelige mennesker", der i udgangspunktet opfattes som "magtens ofre". I kampen om den politiske dagsorden bliver et vigtigt led i politisk *priming* derfor at stille såkaldte "almindelige mennesker" eller "magtesløse ofre" til rådighed for nyhedsmediernes til illustration af problemer og deres potentielle løsning. På den måde plejer autoritative og institutionelle aktører udvalgte politiske nicher, for eksempel marginalvælgere, højtråbende brugergrupper eller potentielle koalitions partnere.

Der anvendes en bred vifte af virkemidler til disse formål: opinionsundersøgelser, fokusgrupper og folkehøringer er nogle af de mest omtalte. Den politiske afhængighed af offentliggjorte meninger er stærkt medvirkende til, at beslutningstagernes dagsorden er præget af et virvar af konflikter med mange mellemregninger og varierende deltagere. Kritikere hævder, at de folkevalgte derved opgiver at udøve politisk ledelse, og i stedet blot fungerer som passivt halehæng til den artikulerede opinion. Sådan behøver det dog ikke nødvendigvis gå. Især hvis de autoritative beslutningstagere supplerer deres systematiske *priming* med målrettet *framing* af strategisk art.

Framing

Effektivt offentlighedsarbejde er som regel grundet på en lang tradition, som mange forskellige aktører i et demokratisk samfund i princippet har mulighed for at indgå i. Men i praksis er det langt fra alle, der deltager i kampen om at definere præmisserne for den politiske (dags)orden. Hvilke *primede* synspunkter, der fremmes, og hvilke der ignoreres, afhænger i høj grad af den konkrete kontekst, hvori aktuelle udspil og begivenheder *frames* (Entman, 1993; Reese, 2001).

Framing betyder direkte oversat "at indramme" og svarer stort set til det, der i dansk journalist-jargon kaldes "at vinkle en historie". Den, der magter at vinkle sit budskab på en nyhedsværdig måde, kan udøve betydelig indflydelse på journalisternes indtryk og derved stemple et medialiseret aftryk på egne og andre aktørers udspil. Netop denne virksomhed opfattes af professionelle kommunikationsstrateger som kernen i det redigerende håndværk. Journalister betragter derfor gennemgående autoritative kilders forsøg på *framing* som utidig indblanding, hvori mod deres egen vinkelskrivning betragtes som uproblematisk og upolitisk (Rich, 1997).

Ud fra en sådan betragtningsmåde bliver indirekte brug af *framing* et vigtigt led i et "kampagne-demokrati" (Carlsen et al., 1999). Det er mere troværdigt at få andre til at præsentere sine særinteresser som almeninteresser end selv at gentage dem til hudløshed i parlamentariske magtkampe om offentlig opmærksomhed. Forudsætningen for at få ørenlyd i den politiske debat er, at man magter at få sit ærinde defineret som et offentligt relevant problem (Spector og Kitsue, 1977). Det kan gøres ved at lægge konfliktstof til rette på en sådan måde, at egne synspunkter passer godt ind i hævdundne journalistiske referencerammer. Til gengæld kan selv den mest spektakulære historie lide tavshedsdøden, hvis alle autoritative udøvere af *framing* vælger at tie den ihjel (Strömbäck, 2000).

”Betalingsbalancen kræver ...” var en vending, der hørte til dagens orden i perioden, hvor Pressens Radioavis var danskernes autoritative fællesmedium som supplement til den skrevne presses partiaviser. Så enkle er magtforholdene ikke mere. Men hvis nyhedsinstitutionen definerer en sag som et spørgsmål om nationaløkonomi og lighed i fordelingen af materielle værdier, følger mediefolk dog stadig stort set loyalt regering og folketingsflertal. Derimod vinkles udsagn fra interesseorganisationer af professionelle journalister med langt større kildekritisk skepsis.

Hvad angår holdningspolitiske emner, for eksempel miljø og sundhed, står interesseorganisationerne væsentligt stærkere. Det hænger sammen med, at autoritetsforholdene er mere flydende, når den slags temaer er på dagsordenen. I den sammenhæng kan mange forskellige aktører melde sig under fanerne med nyhedsværdige vinkler. Alt andet lige giver det nyhedsinstitutionen større politisk spillerum i redigeringen, selv om nogle politiske beslutningstagere nedsættende betegner de holdningspolitiske aktører som ”selvbestaltede smagsdommere” og ”fanebærere i bekymringsindustrien”.

Når der tematiseres identitetspolitiske problemer, for eksempel EU og etniske minoriteter, kompliceres autoritetsforholdene yderligere. Her er det til syvende og sidst publikum i rollen som statsborgere og vælgere, der definerer, hvem der kan optræde på vegne af fællesskabets legitime ”vi”, og hvem der skal tildeles afvigerroller som ”de andre”. I praksis udgør opinionsundersøgelser og læserbrevskribenter her en væsentlig journalistisk prøvesten ved afklaring af tidens mange vi/de-konflikter, som gennemgående volder nyhedsinstitutionen store vanskeligheder i vinklingsprocessen (Hurd, 2002).

Taberne i dette spil er de nationale massepartier (Antorini et al., 2001; Krogh, 1998), som tidligere i indbyrdes konflikt fungerede som ideologiske ”inddrammere” af offentlig meningsdannelse både i det parlamentariske system og i den massemedierede nyhedsformidling. Det betyder dog ikke, at journalistiske vinkler og politiske referencerammer er fuldstændig tilfældige eller kan vælges uafhængigt af institutionelle rammer. Synlighed er i den sammenhæng en central politisk værdi (Thompson, 2001), men tilstedeværelse i medierne er og bliver et risikabelt foretagende.

Effekten af troværdig nichepleje kan i sidste instans kun måles hos modtagerne af den politiske kommunikation. Virkning kan opnås både ved at styrke sin egen troværdighed og ved at svække sine modtageres. Poul Nyrup Rasmussens ry og omdømme blev således negativt vinklet gennem reaktionerne på det såkaldte løftebrud om efterlønnen. Statsministeren mistede derved en ikke ubetydelig del af regeringens kredibilitet. I samme periode arbejdede oppositionslederen, Fogh Rasmussen, systematisk med at ændre sit omdømme som minimalstatens ”hulemand”. Begge former for vinkling var medvirkende til stemmeforskydningen ved folketingsvalget i 2001 (Jønsson og Larsen, 2002) og får formodentlig væsentlig betydning for, hvordan man i dansk politik i mange år fremover kan kommunikere om ændringer i velfærdsydelse.

Men *framing* alene gør det ikke. Politiske aktører må også kunne legitimere deres taleposition i vilkår uden for deres personlige egenskaber og troværdighed. Man må agere ”politisk ansvarligt”, som det hedder på Christiansborg. Det er ikke

nok at henvise til, at man er valgt og dermed har et folkeligt mandat. Man må også dokumentere respekt for de parlamentariske spilleregler, relevant ekspertise og konsistens i argumentationen. Derved knyttes legitimitet ikke kun til personer, men også til institutioner. Politiske aktører erhverver autoritet gennem tilslutning og afvisning af gældende normer, og der er grænser for, hvor meget man kan afvige fra hævdundne (det vil sige *primede*) værdier som frihed, lighed og fællesskab.

Inden for disse begrænsninger kan nyhedsinstitutionen tilsyneladende egenhændigt vælge sine helte og skurke. På den anden side fremstår nyhedsinstitutionen som dybt afhængig af autoritative kilder og et betalende publikum – altså kontrolleret af eksterne magter. Samlet set betyder det, at nyhedsmedierne i samspil kan forstærke eller nedspille bestemte vinkler på den politiske virkelighed, men det sker inden for rammerne af aktørernes tradition, reputation og legitimitet.

Ved højtidelige lejligheder tales om massemedierne som "demokratiets vagthund", der utrætteligt øver kritisk kontrol med samfundets magteliter på vegne af de magtesløse masser. Men anskuet som politisk *framing* på hævdundne præmisser, spiller nyhedsmedierne snarere rollen som "fællesskabets hyrdehund", der i en konfliktfyldt hverdag holder orden på folkeflokken i tæt samarbejde med konkurrerende eliter (Donehue et al., 1995).

Niche nursing

Med *priming* og *framing* som referenceramme kan politiske praktikere af magtudredningens konklusioner på medieområdet udlede en række strategiske pointer, hvoraf den mest afgørende kan forekomme banal: Politikere må pleje deres vælgergrundlag. Naive amatører gør det ved at hylde princippet om, at al omtale er bedre end ingen omtale. Men det holder ikke i et moderne netværkssamfund.

Oversat til strategisk handlen, der på en gang redigerer og bliver redigeret af medierne, handler det ikke om at udtrykke sig, så enhver idiot kan forstå det, men om at blive medialiseret, så de relevante modtager bliver påvirket af det. På den baggrund er det næppe realistisk at tale om den politiske offentlighed i bestemt form ental (Habermas, 1962). Der er snarere tale om deloffentligheder – eller nicher – som kan plejes politisk mere eller mindre professionelt i med- og modspil med konkurrerende folkevalgte og lobbyister (Cook, 1998; Mazzoleni og Schulz, 1999; Schudson, 1995).

En niche er i økologisk teori "en hule i helheden", hvor der kan leve et begrænset antal levende væsener i indbyrdes sameksistens (Smith og Varzi, 1999). En niche i politisk sammenhæng er ikke en position, de medvirkende vælger fuldstændig frit. I praksis kan andre aktørers rolleforventningerne øge eller begrænse den enkeltes muligheder for at skifte opholdssted og dermed pleje sine nicheinteresser. Desuden kan aktørerne styrke deres gennemslagskraft ved at optræde i alliancer eller svække hinanden gennem interne konflikter mellem huler i den politiske helhed.

Ved at betragte politisk offentlighed som netværk af nicher forskydes fokus fra modsætningsparret magthaver/magtesløs i retning af forhandling og gensidig afhængighed. Hvor der er magt, er der også altid principiel mulighed for modmagt.

Den økologiske balance er ustabil. Der er labile alliancer mellem sociale aktører, som i større eller mindre grad magter at pleje egne interesser – både nicheinternt og på tværs af forskellige deloffentligheder.

Ved hjælp af strategisk kommunikation etableres forbindelseslinjer, der ikke kun forbinder huler i helheden, men også bygger bro over "huller i helheden" (Burt, 1992). Niche-perspektivet sætter således fokus på strategisk kommunikation som dynamisk funktion i centrum for konfliktende magtkampe ved at flytte fokus fra *hvem* og *hvor meget* til *hvor* og *hvordan*, der plejes interesser. Effektiv *niche nursing* forudsætter vel at mærke ikke kun formidlingsevne, men også taktisk forståelse for andres kommunikative praksis med henblik på selv at udøve redigerende magt i relation i den politiske helhed, de konkurrerende aktører er en integreret del af.

I en sådan optik går skillelinjerne ikke primært mellem politiske aktører, for eksempel på en statisk højre-venstre skala. Interne konflikter og koalitioner af nicher er mindst lige så afgørende for overlevelse og handlekraft. Det er eksempelvis internt i partiernes nicheverden at politiske magtkampe kan være mest ubarmhjertige. Det er da også ofte den slags, der sættes fokus på af moderne nyhedsmedier. Derimod er konflikter mellem partierne ofte afhandlet "bag lukkede døre". I det spil tjener nyhedsmediernes primært det politiske system som leverandører af "prøveballoner" og beslutningsanledninger.

Folketingets Presseloge udgør i dansk politik et knudepunkt i en politisk helhed. Både jagt- og byttedyr *nurser* denne loge, der (som navnet også antyder) netop fremstår som en niche i den Christiansborgske helhed. I samspil med en elite af ministre og ledende partipolitikere bygger presselogens medlemmer bro til andre politiske nicher. Men ingen af de involverede sætter dagsordenen suverænt. De aktuelle præmisser er allerede løbende blevet defineret gennem *priming*. Selve forestillingen om politisk ansvarlighed (legitimitet) og aktørernes omdømme (reputation) udøver således betydelig indflydelse på den daglige nyhedsformidling.

Under alle omstændigheder beror effektiv niche-pleje i høj grad på professionelt kendskab til journalistiske rutiner. Når et emne eller en hændelse først af folketingskorrespondenterne er placeret på dagsordenen som en landspolitisk begivenhed, er der gennemgående enighed blandt de toneangivende spillere om, hvordan den skal beskrives, hvem der skal interviewes og hvilke andre emner, der må vige i kampen om den begrænsede spalteplass og tilmålte sendetid.

Det gælder ikke kun inde på Slotsholmen. Også i den lokalpolitiske dækning er nøgleordet nærhed. De fleste lokalredaktioner har monopol i deres dækningsområde. Til gengæld sætter begrænsede ressourcer i form af tid og journalistisk arbejdskraft snævre rammer for udfyldning af den redaktionelt tildelte plads på dagbladernes geografisk opsplittede lokalsider. Kommuner uden dagblads-konkurrence bliver stedmoderligt behandlet, og kommunalpolitiske sager tages kun undtagelsesvist op af medier uden regional forankring.

EU-stoffet har væsentlig lavere prioritet i den danske nyhedsinstitution end den landspolitiske og lokalpolitiske nyhedsdækning. EU-stoffet betragtes som besværligt set ud fra et professionelt ønske om at bringe relevante nyheder og meninger til et bredt publikum. Redaktionssekretærer henviser til, at de færreste

danskere prioriterer stoffet højt på deres subjektive nyhedsdagsorden. Der tilbydes ganske vist væsentlige og konfliktfyldte sager, men ofte er de så komplicerede, at journalister har svært ved at skabe identifikation og nærhed. Her mangler kommunikative netværk, der kan bygge bro mellem politikskabende niches, som p.t. falder uden for den nationale niche, som de fleste danske journalister opfatter som den givne ramme om politisk virksomhed.

Hvad må der gøres?

Mange folkevalgte og administratorer mener stadig, at journalister loyalt burde referere, hvad autoritative kilder ønsker at meddele offentligheden – lokalt, nationalt og globalt. De fleste opfatter dog ligesom journalisterne den politiske verden fra deres egne niches og har kun i begrænset omfang blik for det større økosystem. Men i dagens Danmark har autoritative nicheaktører kun få partibundne massemedier til rådighed. Både højre og venstre i det politiske spektrum erkender, at journalister nu er blevet en partipolitisk uafhængig magtfaktor (Adamsen, 1998; Hornbech, 1997; Jørgensen, 1997; Kjølner, 2001; Thulesen Dahl, 2001).

I stedet for fortidens partimedier tyder magtudredningens data på, at Danmark har fået "mediepartier", der er dybt afhængige af journalistisk opmærksomhed og andre former for nichepleje. Nyhedsmediernes fungerer som forbindelsesled mellem forskellige interesseprægede deloffentligheder. Der advares i den forbindelse mod "tøjlesløs masseforførelse" og "revolverjournalistik". Men de færreste ønsker sig dog tilbage til partipressens politiske ensidighed eller 1800-tallets elitære debatformer, hvor først de nationalliberale embedsmænd og senere de politiske partier fungerede som stedfortrædende borgerskab (Lund, 2001).

Som teorigrundlag for analyser af praktisk nyhedsformidling forekommer det nærliggende at betragte borgerlig offentlighed som en normativ målestok for legitim magtudøvelse – ikke som en politisk realitet (Nielsen, 2000). Kernen i det demokratiske ideal er, at oplyste og ansvarlige borgere også i et moderne demokrati skal have mulighed for at optræde aktivt med ret til at blive hørt og pligt til at engagere sig i fællesskabets problemer. At meninger i praksis brydes i netværk af niches og ikke i et alment tilgængeligt fællesrum, behøver ikke nødvendigvis være udtryk for offentlighedens forfald – hvis der vel at mærke er mulighed for at pleje politiske interesser på tværs af institutionaliserede niches i det offentlige rum (Bro, 2004).

Det er netop den funktion som grænseoverskridende netværk, som nyhedsmediernes kollektivt spiller i dansk politik. Medieudviklingen har ud fra denne betragtningsmåde ikke kun skabt grundlag for topstyret manipulation. De ændrede offentlighedsformer har også gjort væsentlige dele af den autoritative magtudøvelse mere synlig og dermed påvirkelig gennem modmagt i netværk med deltagelse af uautoriserede aktører (Sørensen, 1997). I og med den politiske virksomhed opsplittes i niches, fungerer massemediernes nyhedsformidlere som professionelle brobyggere, der nok har uafhængig journalistisk virksomhed som ideal, men i praksis har kildeafhængig kommunikation af strategisk art som et institutionaliseret vilkår (Cook, 1998).

På den baggrund er der tre områder, som på grundlag af magtudredningens data kunne gøres til genstand for parlamentarisk reformarbejde: Regulering af

professionelle medierådgivere i politisk virksomhed, skattefinansieret nødhjælp til økonomisk betrængte nyhedsmedier samt støtteordninger til sikring af større mangfoldighed i den journalistiske fødekæde.

Hvad angår det første punkt har et ekspertudvalg (Betænkning 1443) konkluderet, at der ikke synes grundlag for massive indgreb i relation til fænomenet "spindoktori". Det understreges, at grænsen mellem embedsmandsfunktion og (parti)politiske opgaver må fastholdes, men at de ændrede kommunikationsforhold ikke i nævneværdig grad synes at påvirke embedsapparatets funktion eller på foruroligende måde tjener til at markedsføre regeringens initiativer i nyhedsmedieme.

Også væsentlige aspekter ved overlevelse i en konkurrencepræget mediestruktur er gjort til genstand for ministeriel udredning (Betænkning 1445) om Dagspressens Finansieringsinstitut. Det understreges her, at der fortsat bør være en risikovillig støtteordning, som tilgodeser mediepolitiske hensyn, dels i forhold til eksisterende aviser, som måtte komme i økonomiske vanskeligheder, dels i form af støtte til nye medieprojekter, som kan skabe større variation i det journalistiske udbud.

Ingen af de aktuelle betænkninger går dog ind for mere offensive tiltag, der aktivt skal støtte muligheder for større mangfoldighed i mediedækningen, for eksempel ved at gøre avishold fradragsberettiget på selvangivelsen eller begrænse private medievirksomheders ejerskab, som vi blandt andet kender det fra Norge og Sverige. Heller ikke forslag om selektiv støtte til udvikling af alternative niche-medier kan mønstre flertal i Folketinget. Tværtimod udgør aktuelle nedskæringer i den finanslovshjemlede portostøtte en alvorlig trussel mod den vildtvoksende underskov af danske fagblade.

Magtudredningens data på medieområdet legitimerer bestemt ikke begrænsninger i de eksisterende støtteordninger. På den anden side synes forskningsresultaterne heller ikke umiddelbart at give grundlag for voldsomme indgreb i det nyhedsformidlende økosystem. Indholdsanalyser af den politiske dækning af politisk virksomhed dokumenterer ganske vist spektakulære eksempler på journalistisk selvsving, hvor alle journalister som lemminger løber efter de samme historier. Men det hører ligesom dybdeborende fokusjournalistisk til sjældenhederne. I det daglige hersker der god ro og orden i det politiske nicheunivers styret af redaktionelle rutiner præget af fredelig kappestrid om rutinepræget tapning af de autoritative nyhedskilder.

Der er således i Danmark hverken magtfuldkomne mediebaroner eller politiserende spindoktorer, som egenhændigt redigerer den offentlige debat. Effektiv *niche nursing* manifesterer sig heller ikke automatisk i form af manipulerede nyhedsvinkler og ensidige beslutningsanledninger. Derimod er der gode grunde til at advare imod tavshedens magt: Når alle toneangivende medieaktører på et givet tidspunkt vælger at ignorere en problematik, bliver det uhyre vanskeligt for utraditionelle synspunkter at vinde fremme i det politiske system.

Derfor fordrer effektiv politisk virksomhed en solid forståelse for de journalistiske spilleregler, hvis man vil skabe opmærksomhed for sine mærkesager uden for sin egen niche. En sådan kvalificering af den offentlige debat kan dog næppe tilvejebringes gennem parlamentariske reformer, men kun gennem tilegnelse af praktiske færdigheder i strategisk brug af kommunikation. Så anskuet fra folke-

styrets synspunkt er det ikke de professionelle journalister og medierådgivere, der udgør et alvorligt demokratisk problem, men derimod de mange folkevalgte amatører, der stadig har alt for begrænsede muligheder for professionel håndtering af redigerende magt.

Litteratur

- Adamsen, Billy (1998). *En enkel sag – en tanke om enkeltsager og politik*, København: Fremad.
- Albæk, Erik, Peter Munk Christiansen og Lise Tøgeby (2002). *Eksperter i medierne*, Århus: Magtudredningen.
- Antorini, Christine et al. (2001). *Det ny systemskifte*, København: Gyldendal.
- Betænkning nr. 1443 (2004). *Embedsmænds rådgivning og bistand*, Finansministeriet.
- Betænkning nr. 1445 (2004). *Dagspressens Finansieringsinstitut*, Statsministeriet.
- Bison, H. (1978). *Det frie ords bestyrelse*, København: Demos.
- Bro, Peter (2004). *Aktionsjournalistik: Historie, holdning og håndværk*, Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- Burt, Ronald S. (1992). *Structural Holes: The Social Structure of Competition*, Cambridge: Harvard University Press.
- Carlsen, Erik Meyer et al. (1999). *Magt og fortælling. Hvad er politisk journalistik?*, Århus: CFJE.
- Cook, Timothy E. (1998). *Governing with the News: The News Media as a Political Institution*, Chicago: The University of Chicago Press.
- Damgaard, Erik (2003). *Folkets styre. Magt og ansvar i dansk politik*, Århus: Aarhus Universitetsforlag.
- Donohue, George A., Phillip J. Tichenor and Clarice N. Olien (1995). "A Guard Dog Perspective on the Role of Media", *Journal of Communication*, Vol. 45, pp. 115-132.
- Entman, Robert M. (1993). "Framing. Towards Clarification of a Fractured Paradigm", *Journal of Communication*, Vol. 43, No. 4, pp. 51-58.
- Goidel, Robert K, Todd G. Shields and Mark Peffley (1997). "Priming Theory and RAS-Models", *American Political Quarterly*, Vol. 25, pp. 287-318.
- Habermas, Jürgen (1962). *Strukturwandel der Öffentlichkeit. Untersuchungen zu einer Kategorie der bürgerlichen Gesellschaft*, Frankfurt am Main: Suhrkamp.
- Hoff, Jens (red.) (2004). *Danmark som informationsamfund*, Århus: Aarhus Universitetsforlag.
- Hornbech, Birthe Rønn (1997). *Så gik der politik det ... Folketinget under anklage*, København: Gyldendal.
- Hurd, Madeleine (2002). *Media, Power and Identity in Modern Europe*, Stockholm: Hjalmarson og Högberg.
- Jochen, Peter (2002). "Medien-Priming – Grundlagen, Befunde und Forschungstendenzen", *Publizistik*, Vol. 47, pp. 21-44.
- Jønsson, Rasmus og Ole Larsen (2002). *Professionel politisk kommunikation*, København: Akademisk Forlag.
- Jørgensen, Kresten S. (1997). *Det sidste menneske – da danskerne opgav demokratiet*, København: Fremad.
- Kjøller, Klaus (2001). *Spindocter*, København: Aschehough.
- Krogh, Torben (1998). *Farvel til partierne*, København: Gyldendal.
- Laursen, Søren (2001). *Vold på dagsordenen: Medierne og den politiske proces*, Århus: Magtudredningen.
- Loftager, Jørn (2004). *Politisk offentlighed og demokrati i Danmark*, Århus: Aarhus Universitetsforlag.
- Lund, Anker Brink (2001). *Forskning om medier og demokrati*, København: Danske Dagblades Forening.

- Lund, Anker Brink (2002). *Den redigerende magt – Nyhedsinstitutionens politiske indflydelse*, Århus: Aarhus Universitetsforlag.
- Madsen, Jacob Gaarde (2000). *Mediernes konstruktion af flygtninge- og indvandrerspørgsmålet*, Århus: Magtudredningen.
- Mazzoleni, Gianpetro and Winfried Schulz (1999). "'Mediatization' of Politics: A Challenge for Democracy", *Political Communication*, Vol. 16, pp. 247-261.
- McCombs, Maxwell, Donald L. Shaw and David Weaver (1997). *Communication and Democracy*, Mahwah: Erlbaum.
- Nielsen, Mie Femø (2000). *Under lup i offentligheden*, København: Munksgaard.
- Noelle-Neumann, Elisabeth (1984). *The Spiral of Silence. Public Opinion – Our Social Skin*, Chicago: The University of Chicago Press.
- Norris, Pippa (2000). *Political Communications in Postindustrial Societies*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Pedersen, Ove K. et al. (2000). *Politisk journalistik*, Århus: CFJE.
- Reese, Stephen D. (2001). *Framing Public Life*, Mahwah: Erlbaum.
- Philips, Louise og Kim Schrøder (2004). *Sådan taler medier og borgere om politik. En diskurs-analytisk undersøgelse af politik i det medialiserede samfund*, Århus: Aarhus Universitetsforlag.
- Rich, Carole (1997). *Writing and Reporting News*, Belmont: University of Alaska Anchorage.
- Scheufele, Dietram A. (2000). "Agenda-Setting, Priming and Framing Revisited", *Mass Communication and Society*, Vol. 3, pp. 297-316.
- Schudson, Michael (1995). *The Power of News*, Cambridge: Harvard University Press.
- Smith, Barry and Achille C. Varzi (1999). "The Niche", *Nous*, Vol. 33, pp. 214-238.
- Spector, Malcolm and John Kitsue (1977). *Constructing Social Problems*, London: Cummings.
- Strömbäck, Jesper (2000). *Makt och medier*, Lund: Studentlitteratur.
- Sørensen, Eva (1997). "Brugeren og demokratiet", *GRUS*, nr. 53, pp. 81-96.
- Thompson, John B. (2001). *Medierne og moderniteten. En samfundsteori om medierne*, København: Hans Reitzels Forlag.
- Thulesen Dahl, Kristian (2001). *Det medieløse parti*, København: Danske Dagblades Forening.
- Togeby, Lise et al. (2003). *Magt og demokrati i Danmark. Hovedresultater fra Magtudredningen*, Århus: Aarhus Universitetsforlag.
- Valeur, Erik et al. (2002). *Magtens bog*, København: Aschehoug.